

Temel Gelir

GUY STANDING

ÇEVİRİ: CEREN DEMİRDOĞDU

Tellekt

2. BASKI

TEMEL GELİR

Tellekt_09

Temel Gelir, Guy Standing
Çeviri: Ceren Demirdöğdü

Basic Income: And How We Can Make It Happen

İlk baskı (çeviride kaynak alınan basım): Pelican Books, 2017

© 2017, Guy Standing

© 2020, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Bu eserin İngilizce ilk baskısı Penguin Books Ltd. tarafından Büyük Britanya'da yayınlanmıştır.

Bu eserin Türkçe yayın hakları Onk Ajans Ltd. Şti. aracılığıyla alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. baskı: 2020

2. baskı: Ekim 2021, İstanbul

Bu kitabın 2. baskısı 1000 adet yapılmıştır.

Yayına hazırlayan: Sıla Tanilli

Düzeltili: Melis Ofilas

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Kapak Tasarımı ve Uygulama: Bora Başkan

İç Kapak Görseli: Furkan Temir

İç baskı ve cilt: Türkmenler Matbaacılık Reklam San. ve Tic. Ltd. Şti.

Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. No: 16-18

Topkapı, İstanbul

Sertifika No: 43087

ISBN 978-605-80433-4-3

Tellekt

tellekt.com • bilgi@tellekt.com

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

Sertifika No: 43514

Tellekt, Can Sanat Yayınları Yapım ve Dağıtım Ticaret ve Sanayi A.Ş.'nin markasıdır.

twitter.com/tellekt • facebook.com/tellekt • instagram.com/tellekt

TEMEL GELİR
GUY STANDING

ÇEVİRİ:
CEREN DEMİRDÖĞDÜ

Tellekt

GUY STANDING, 1977'de Cambridge Üniversitesi'nden ekonomi doktorası aldıktan sonra emek ekonomisi, işsizlik, sosyal güvenlik ve yapısal düzenlemeler üzerine geniş çalışmalar yaptı. 2015'ten bu yana SOAS - Londra Üniversitesi'nde profesör ve aynı zamanda Dünya Temel Gelir Ağı'nın (BIEN) kurucusu ve onursal eşbaşkanıdır. *Prekaryaya / Yeni Tehlikeli Sınıf* (2011) ve *Prekaryaya Bildirgesi / Hakların Kısılmamasından Yurttaşlığa* (2014) kitaplarının yazarıdır.

CEREN DEMİRDÖĞDÜ, 1983'te doğdu. Lisans derecesini Hacettepe Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden, yüksek lisans derecelerinden ilkinin San Francisco State Üniversitesi Tarih Bölümü'nden, ikincisini ise İstanbul Bilgi Üniversitesi Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü'nden aldı. Kırklareli Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde öğretim görevlisi olarak çalışmakta ve aynı üniversitenin Tarih Bölümü'nde doktora çalışmalarını sürdürmektedir. Daha önce Toni Morrison'ın *Ötekilerin Kökeni* (2019) adlı eserini Türkçeye çevirmiştir.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	11
ÖNSÖZ	13
1. TEMEL GELİRİN ANLAMI VE TARİHSEL KÖKENLERİ	19
2. TEMEL GELİR VE SOSYAL ADALET	39
3. TEMEL GELİR VE ÖZGÜRLÜK	59
4. YOKSULLUĞU, EŞİTSİZLİĞİ, GÜVENCESİZLİĞİ AZALTMAK	79
5. EKONOMİK ARGÜMANLAR	101
6. KLASİK İTİRAZLAR	113
7. FİNANSMAN MESELESİ	129
8. TEMEL GELİR VE ÇALIŞMA	153
9. ALTERNATİF POLİTİKALAR	179
10. TEMEL GELİR VE KALKINMA	209
11. TEMEL GELİR GİRİŞİMLERİ VE PİLOT UYGULAMALAR	237
12. SİYASİ MÜCADELE – BURADAN ORAYA NASIL GİTMELİ?	267

EK: BİR PİLOT TEMEL GELİR UYGULAMASI NASIL YÜRÜTÜLMELİ?	285
BIEN'E BAĞLI ÖRGÜTLERİN LİSTESİ	299
NOTLAR	303
DİZİN	323

“Evrim, yaratıcı gücünü imkânsızı isteyenlerden alır;
imkânların kölesi olanlardan değil.”

Barbara Wootton

TEŞEKKÜR

Beni etkilemiş olabilecek pek çok başka kişiyi kızdırma pahasına, temel gelir yolculuğunda bana eşlik edenlerin bir kısmının adını burada alfabetik sırayla vermek isterim: David Casassas, Sarah Davala, Andrea Fumagalli, Louise Haagh, Seán Healy, Michael Howard, Renana Jhabvala, Bill Jordan, Annie Miller, Ingrid van Niekerk, Claus Offe, Philippe van Parijs, Brigid Reynolds, Alexander de Roo, Enno Schmidt (İsviçre referandumundaki çabaları için), Eduardo Suplicy (“Blowin’in the Wind” parçasını defalarca yorumlamış olmasının yanı sıra bütün diğer çabaları için), Malcolm Torry, Walter van Trier, Yannick Vanderborght, Robert van der Veen, Karl Widerquist, Frances Williams, Jurgen De Wispelare ve Toru Yamamori. Hepsine çok ama çok teşekkür ediyorum.

ÖNSÖZ

Temel gelir fikri, yani bir toplumda yaşayan herkese bir hak olarak düzenli bir gelir sağlama düşüncesi, en azından Thomas More'un *Utopia*'yı yazdığı 1516 yılından bu yana birçok düşünürün zihnini kurcaladı. Bazılarının bu arsız teklif karşısında tüyleri diken diken oldu, kimileri hayal ürünü diye niteledikleri bu tasarıya gülüp geçti, uygarlığı tehdit eden bu tek dişi kalmış canavarı alay konusu etti. Bazıları bu ihtimali, zihinlerinin "hoş rüyalar" kompartımanına hapsetti, kimisi böyle bir umudun peşinde koşmaktan usandı. Sonuçta temel gelir fikrinin doğurduğu duygular ve tepkiler kümesi şaşırtıcı derecede geniş çaplı oldu.

Fakat bu konu etrafında dönen tartışmaları ön plana çıkarmayı amaçlayan uluslararası bir ağın kurulması 1980'leri buldu. Batı Avrupalı iktisatçılardan, felsefecilerden ve diğer sosyal bilimcilerden oluşan küçük bir grup insan 1986 yılının Eylül ayında Belçika'nın Louvain-la-Neuve kentinde bir araya gelerek The Basic Income European Network'ü (BIEN)* resmi olarak kurdu. BIEN'in kurulduğu kentin sembolik bir önemi vardı: *Utopia*, yani kamu tarafından finanse edilen temel gelirin var olduğu bir toplum tasavvurunun ilk örneği, ilk kez Louvain'de yayımlanmıştı (kentin Flamancadaki adı Leuven'dir). Ben, örgütün hem kurucu üyelerinden biriydim hem de

* (İng.) Avrupa Temel Gelir Ağı (Ç.N.)

isim babasıydım. BIEN, yalnızca örgütün adının baş harflerinden oluşan bir kısaltma değildi; aynı zamanda bir sözcük oyununu da içinde barındırıyordu. Fransızcada “eselik içine olma” anlamına gelen BIEN, aynı zamanda temel gelirin beraberinde getireceğini düşündüğümüz esenliğe de işaret ediyordu.

Zamanla, Avrupa dışından daha çok insan BIEN’e katıldıkça, örgütün adında değişikliğe gitmenin uygun olacağını düşündük ve 2004’te örgütün adından “European”* sözcüğünü çıkarıp yerine “Earth”** sözcüğünü koyduk. Fakat çok yakın bir zamana kadar temel gelirin bir hak olarak herkese ödenmesi gerektiği fikri ana akım yorumcuların, akademisyenlerin ve siyasetçilerin pek dikkatini çekmedi. BIEN kurultaylarında konuşma yapan iki saygın isim, Fransa eski başbakanı Michel Rocard ve Nobel Barış Ödülü sahibi Piskopos Desmond Tutu, bu durumun istisnaları oldular. Daha sonra küresel ekonomiyi tehdit eden 2007-2008 ekonomik krizi patlak verdi. O günden beri temel gelir fikrine duyulan ilgi müthiş bir hızla artıyor.

Fakat izninizle, içinden geçtiğimiz o durağanlık döneminde BIEN’in faaliyetlerinde yer alarak ideallerimizi canlı tutanlara, yaptıkları araştırmalar, yazdıkları yazılarla düşüncelerimize şekil veren ve politikamızdaki boşlukları doldurmamıza yardım edenlere minnettar olduğumu ifade etmek isterim. Örgütümüzün kuruluşundan bu yana cinsiyet eşitliğine, ırk eşitliğine, özgür ve demokratik toplum anlayışına saygı çerçevesi içinde, her siyasi görüşün temsil edilmesi için azami dikkat göstermeye çalıştık.

Aslına bakarsanız, bu geniş yelpazenin liberteryen kanadında yer alanlar ile daha eşitlikçi bir bakış açısına sahip olanlar arasındaki gerilimler ve temel geliri “müstakil” bir hareket olarak görenler ile ilerici siyaset stratejilerinin bir parçası olarak görenler arasındaki tartışmalar örgütte hiç eksik olmadı. Lakin bu “ne olursan ol, gel” anlayışı, BIEN’in elde ettiği başarının anahtarı oldu çünkü büyük bir inançla, “Artık bu fikri hayata geçirmenin zamanı gelmiştir,” de-

* (İng.) Avrupa (Ç.N.)

** (İng.) Dünya (Ç.N.)

diğımız andan itibaren bize lazım olacak bilgi birikimini bu anlayış sayesinde elde ettik.

Temel Gelir Siyasi Bir Zorunluluk mudur?

Mevcut ekonomik ve sosyal politikalar sürdürülemez bir eşitsizlikler ve adaletsizlikler düzeni ortaya çıkarıyor ve temel gelire artan ilgi de bir bakıma bu gerçeğin kabullenildiğinin bir göstergesi. Küreselleşme rüzgârının büyük bir hızla esmesi, “neoliberal” ekonomi çarklarının dönmesi ve teknoloji devriminin işgücü piyasasında yaşanan değişim-dönüşümleri iyice hızlandırması 20. yüzyılın gelir dağılımı sistemini iflasın eşğine getirdi. İstikrarsız ve güvencesiz işlerde çalışan, mesleki kimlikten yoksun, gittikçe düşen ve sabit olmayan reel ücrete mahkûm, ek haklardan faydalanamayan ve sürekli borç içinde yaşayan milyonlarca insanın oluşturduğu, her geçen gün büyüyen “prekarya” sınıfı, bu iflasın doğurduğu sonuçlardan biridir.

Eskiden “sermaye”nin ve “işgücü”nün payına düşen milli gelir aşağı yukarı sabitti fakat biz bu eski mutabakatı kaybettik. Maddi, iktisadi ve “fikri” mülkiyet getirileriyle palazlanan bir azınlığın, yani “rantiyelerin” payına gittikçe daha fazla gelirin düştüğü bir ikinci Yıldızlı Çağ* yaşıyoruz şimdi. Bu durumun ahlaki ve ekonomik açıdan hiçbir haklı gerekçesi yok ve adaletsizliklerle beraber kızgınlıklar da katlanarak büyüyor. Ortaya tam da popülist siyasetçilerin işine yarayacak türden bir endişe, kuşku, yabancılaşma ve öfke “iklim”i çıkıyor. Popülist siyasetçiler insanların korkularından faydalanarak birtakım gündemlere destek sağlamaya çalışıyorlar. Bu gündemler ise birinci Yıldızlı Çağ’ın nahoş sonuçlarını akla getiriyor.

Eğer yeni bir gelir dağılımı sistemi inşa edilemezse (yahut en azından yeni bir sistem kurmak üzere kararlı adımlar atılmazsa), Brexit’e** ve Donald Trump’ın 2016’da elde ettiği zafere zemin hazır-

* Yıldızlı Çağ: ABD’de 19. yüzyıl sonlarında hızlı bir ekonomik büyümenin yaşandığı fakat aynı zamanda yoksulluk ve eşitsizliğin artış gösterdiği dönem. (Ç.N.)

** Brexit: İngiltere’nin Avrupa Birliği’nden ayrılması. (Ç.N.)

layan aşırı sağ rüzgârı gittikçe kuvvetlenecek. Bana sorarsanız, daha eşitlikçi ve daha özgürlükçü bir sistemin yapıtaşı olan temel gelir artık siyasi bir zorunluluktur. Bu kitabı yazmamın sebeplerinden biri de işte bu zarurettir.

Kitap Hakkında

Bu kitabın amacı, yaşına, cinsiyetine, medeni durumuna, çalışıp çalışmadığına ve iş deneyimlerine bakılmaksızın her bireye bir hak olarak, nakden (yahut nakde eşdeğer bir ödeme aracıyla) bir temel gelir sağlanması gerektiği fikrini savunan ve bu fikre karşı çıkan argümanları okura tanıtmaktır. Bu kitabı yazarken çok sayıda insanın otuz yıldır yürüttüğü araştırmalardan, bu fikrin savunucularının ve toplumsal aktivizm ayağını oluşturan insanların düşüncelerinden beslenmekle kalmadım. Aynı zamanda ve özellikle 2016 yılının Temmuz ayında yapılan Seul kurultayı da dahil olmak üzere, düzenlediği on altı uluslararası kurultay ve bu kurultaylarda sunulan yüzlerce bildiriyle gittikçe büyüyen BIEN'in birikiminden de faydalandım. Bu konuya ilgi duyan ve temel gelir tartışması üzerine daha detaylı okuma yapmak isteyen okurların başvurabileceği kitapları ve diğer kaynakları da elimden geldiğince kitaba dahil etmeye çalıştım.

Fakat burada asıl amacım, temel gelir konusunu okura tanıtmak ve bu konu etrafında dönen tartışmalar üzerine dikkatle düşünmeyi sağlayacak bir rehber sunmaktır. İlerleyen sayfalarda, temel gelirin ne anlama geldiğini açıklamaya çalışacağım ve temel gelir fikrinin sadece ekonomik gerekçelerini değil, bu fikrin haklılığını üç farklı açıdan (yani adalet, özgürlük ve güvence açısından) ortaya koyan başlıca görüşleri de tartışmaya açacağım. Ayrıca temel gelir fikrine yöneltilen çeşitli itirazlara yer vereceğim. Özellikle temel gelirin ne kadar finanse edilebilir olduğu ve işgücü arzı üzerinde ne gibi etkileri olabileceği konusunda zihinlerde oluşan soru işaretlerine değineceğim. Bu fikrin uygulanmaya ne kadar elverişli olduğu sorusuna ve uygulama aşamasında karşılaşılabilecek siyasi zorluklara parmak basacağım.

Bu kitabın hem siyasetçiler ve politika üretkenler için hem de ba-

zen üstten bir tavırla, “sıradan okur” diye nitelenenler için faydalı olmasını umuyorum. Başta kulağa basit gelen bu “herkese temel gelir sağlayalım” çağrısının aslında çok daha karmaşık bir meseleye işaret ettiğini de eklemek isterim. Çok sayıda insanın bu konu hakkında herhangi bir kanıtı dayandırılmadan yahut derinlemesine düşünülmeden edinilmiş katı fikirlere sahip olduğunu görüyorum. Bu nedenle okurlara, bu kitabı okurken mümkün merteye açık fikirli olmalarını tavsiye ediyorum.

Ben, BIEN’in kurucu üyesi ve şu andaki fahri eşbaşkanı olarak, temel gelir fikrinin yılmaz bir savunucusu olduğumu söyleyebilirim. Yine de, kitabın “en güzel sayfalar”ını benim gibi düşünmeyenlere ayırmak için elimden geleni yaptım (çünkü centilmenlik bunu gerektirir!) ki okurlar her iki tarafın görüşlerini de kendi adlarına ölçüp tartabilsinler. Burada amaç, bir sağırılar diyalogu değil, sağduyulu bir müzakere ortamı yaratmaya çalışmaktır; olması gereken de budur. Bu müzakere esnasında konuşulanları hayata geçirmek ise siyasi arenada rol üstlenenlere düşüyor.

Temel geliri desteklemeye meyleden siyasetçileri nasıl yaparız da bu düşüncelerini yüksek sesle söylemeye, bu uğurda çalışmaya ikna ederiz? Önde gelen siyasetçilerin temel geliri desteklediklerini kapalı kapılar ardında dile getirmelerinden fakat bir türlü nasıl “açılacaklarını” bilememelerinden ben kendi adıma çok sıkıldım. Kitapta öne sürülen ve 2016’da başımızdan geçen olaylardan sonra daha da anlam kazanan argümanların bu siyasetçilere seslerini hep birlikte yükseltme cesareti vereceğini umuyorum.

TEMEL GELİRİN ANLAMı VE TARİHSEL KÖKENLERİ

“Dışarıya çıkmanın en kolay yolu kapıyı kullanmaktır.
Öyleyse neden bu kadar az insan bu yola başvuruyor?”

Konfüçyüs

Temel gelirin basit bir tanımıyla başlayalım. Temel gelir, birkaç farklı biçimde karşımıza çıkabiliyor ve sırası gelince bunların her birine değineceğiz ama en basit biçimiyle ifade etmek gerekirse, temel gelir bireylere koşulsuz olarak ve düzenli aralıklarla (örneğin her ay) ödenen mütevazı miktarda paradır. Temel gelir, herkese ödenecek bir para olarak düşünüldüğü için sıklıkla evrensel temel gelir (UBI)* olarak da adlandırılır.

Fakat bu basit tanım yanıltıcı olabilir, dolayısıyla konuyu biraz daha açmak gerekiyor.

Ana Hatlar

“TEMEL” DERKEN NE KASTEDİYORUZ?

“Temel” kavramı hayli kafa karıştırıcı bir kavram. “Temel” dediğimizde, kişiye yaşadığı toplumda en azından *açlıktan ölmeyecek ka-*

* UBI: Universal Basic Income [Evrensel Temel Gelir] (Ç.N.)

dar bir gelir sağlanmasını kastediyoruz. Tabii bundan daha fazlası da sağlanabilir. Fakat burada öncelikli amaç, kişiye tam bir ekonomik güvence yahut varlık içinde bir hayat sunmak değil, temel ekonomik güvence sağlamaktır. Tam bir ekonomik güvence sunmak zaten ne makul ne de makbul olacaktır.

Temel güvencenin hangi unsurlardan oluşması gerektiğine karar vermek hiç kolay değil fakat temel güvence denince ne kastedildiğini sezgisel olarak kavramak çok da zor olmasa gerek. Bir toplumu “iyi bir toplum” diye niteleyebilmemiz için o toplumda yaşayan bireylerin kendilerine yetecek kadar yiyeceğe, başlarını sokacakları bir eve, aynı zamanda eğitim ve sağlık hizmetlerinden faydalanma fırsatına sahip olmaları gerekir. Bir toplum, bu türden bir güvenceden mümkün merteye ödün vermediği ve bu güvenceyi bireylere eşit olarak sunduğu ölçüde “iyi bir toplumdur”. Temel gelir düşüncesini savunan çoğu insan, temel gelirin kişilere bir “hak” olarak verilmesi, dolayısıyla keyfi olarak geri alınamaz olması gerektiğini düşünüyor. Bu meseleyi 3. bölümde ayrıntılı olarak tartışacağız.

Bazıları temel gelirin “topluma katılımı” sağlamaya yetecek miktarda olması gerektiğini savunuyor. Bu talep, bize ilk bakışta hem fuzuli hem de çok muğlak gelebilir fakat esasında, takdire şayan bir temenniyi, Alexis de Tocqueville’in sözleriyle ifade etmek gerekirse, herkesin eşit statüde vatandaşlar olarak toplumda boy gösterebilmesini sağlayacak yeterli kaynağa sahip olabilmesi temennisini içinde barındırıyor. Temel gelirin, bu temenni doğrultusunda ilerlemeye yetecek miktarda olması gerektiğini düşünmek ise gayet makul ve pragmatik bir yaklaşımdır.

Peki, temel gelir miktarı ne kadar yüksek olmalıdır? Temel geliri savunanlardan bazıları temel gelir miktarının sürdürülebilir en yüksek seviyede tutulması ve mümkün olduğu ölçüde “yoksulluk sınırının üstünde” seyreden bir meblağ olması gerektiğine inanıyorlar. Hatta böylelikle, temel gelirin tüm devlet yardımlarının ve sosyal refah hizmetlerinin yerine geçeceğini de iddia ediyorlar. Bu liberteryen yaklaşıma 3. bölümde daha geniş yer vereceğiz.

Benim de aralarında olduğum diğer bir grup ise, temel gelirin önce düşük bir meblağ olarak belirlenmesi, sonra bu amaç için oluş-

turulmuş fonun büyüklüğüne, milli gelir seviyesine ve milli gelirden meydana gelen değişikliğe bağlı olarak yavaş yavaş artırılması gerektiğini düşünüyor. Fakat bu meblağ ne şekilde belirlenirse belirlensin, temel gelir refah devletini ortadan kaldırmaya yönelik bir girişim değildir, olmamalıdır.

“EVRENSEL” DERKEN NE KASTEDİYORUZ?

Kusursuz bir dünyada, her insanın eşit temel gelir güvencesine sahip olmasını beklerdik. Fakat burada “evrensel” deyince, genellikle belirli bir toplulukta yaşayan, belirli bir bölgede yahut ülkede ikamet eden kişilere temel gelir sağlanmasını kastediyoruz. Bazen “vatandaşlık geliri” olarak adlandırılrsa da, temel gelir, aslına bakarsanız, bir “vatandaşlık geliri” olmayacaktır çünkü bir ülkede ikamet etmeyen kişiler o ülkenin vatandaşı olsalar bile bu gelirden faydalanamayacaklardır. Diğer taraftan, bir ülkeye gelen göçmenlerin temel gelirden faydalanabilmeleri için önce belirli bir süre o ülkede yasal olarak ikamet etmeleri (yahut yabancıların kalıcı oturma izni almaya hak kazanmış olmaları) gerekebilir. Bu, demokratik yöntemlere başvurularak karara bağlanabilecek siyasi bir meseledir.

“BİREYLERE ÖDENEN” DERKEN NE KASTEDİYORUZ?

Temel gelir, her bir bireye, medeni veya ailevi durumuna yahut nasıl bir haneye mensup olduğuna bakılmaksızın, sadece bireyliği üzerinden ödenir. Bu sayede, farklı şekillerde kurulmuş hane düzenlerinden hiçbirine ayrıcalık tanınmamış ya da ayrımcılık yapılmamış olur. Bireye ödenen temel gelir, “ailevi statüye” bakılarak yapılan yardımlardan ciddi ölçüde farklıdır. Bireyin “ailevi statüsüne” bakılarak yapılan yardımlarda, haneye giren gelirin hane halkı tarafından otomatik olarak ve eşit biçimde paylaşılacağı varsayılır ki bu varsayım gerçeği yansıtmaktan çok uzaktır. Temel gelir tek tek bireylere ödendiğinde ise böyle bir varsayımla hareket edilmemiş olur.

Temel gelir aynı zamanda *tek tip* olmalıdır, yani her yetişkine hangi koşullarda yaşıyor olursa olsun eşit ödeme yapılmalıdır. Halih-

zırdaki aile temelli devlet yardımlarında ailelerin ölçek ekonomileri hesaba katılıyor; dolayısıyla geniş aile üyelerinin payına daha az devlet yardımı düşüyor. Temel gelir ödemesinde böyle bir hesaba girilmediği için, kasıtlı olmayan bu ayrımcılığın da önüne geçilmiş oluyor.

Temel gelir taraftarlarının (hepsi değil ama) çoğu, daha düşük bir miktar paranın da çocuklara ödenmesi gerektiğini düşünüyor. Bu kişiler, çocuğa ait temel gelirin anneye yahut annelik yapan kişiye ödenmesi gerektiğini de belirtiyorlar. Birçok temel gelir taraftarı da emeklilere, bakıma muhtaç yaşlılara ve engellilere ek ödenek sağlanmasını teklif ediyor. Bu ek ödeneğin, yaşam masrafları daha yüksek fakat ek gelir elde etme şansları görece daha düşük olan bu insanları rahatlatacağını düşünüyorlar. Dolayısıyla burada “eşitlik” dediğimiz şey, temel yaşam standardı eşitliği olarak anlaşılabilir.

“KOŞULSUZ OLARAK” DERKEN NE KASTEDİYORUZ?

Temel gelirin devlet tarafından *herhangi bir koşul aranmaksızın* sağlanması gerektiği yolundaki önemli iddianın üç farklı boyutu var. Birincisi, temel gelir ödemesi için kişinin elde ettiği *gelir* ile ilgili bir koşul aranmaz, yani gelir yoklaması yapılmaz. Kişiler temel gelirden faydalanabilmek için belli bir miktarın altında gelir elde ettiklerini ve bunun kendi “hatalarından” ya da “sorumsuzluklarından” kaynaklanmadığını kanıtlamak zorunda değildir. Gelir yoklamaları ise sanıldığından çok daha keyfi ve gayri adildir.

İkincisi, kişinin yapacağı *harcamalar* ile ilgili herhangi bir koşul getirilmez. Temel gelir sistemi kişinin parayı ne için, ne zaman yahut ne şekilde harcaması gerektiğine ilişkin bir talimat yahut kısıtlama içermez. Bu yönüyle temel gelir aynı yardımlardan ayrılır. Aynı yardım yapmak, yani para yerine kullanılabilen kuponlar ya da kartlar dağıtmak kişinin sadece belli başlı ürünleri satın almasına izin verir. İşte tam da bu sebeple bu tür yardımlar özünde paternalisttir. Temel gelir ise, insanlara kendi harcama önceliklerini belirleme hakkı tanır.

Üçüncüsü, temel gelir sağlamak için herhangi bir *davranış* koşulu aranmaz. İnsanlardan o veya bu şekilde davranmaları yahut dav-

ranmamaları, örneğin bir işe girmeleri, sadece belirli işlerde çalışmaları yahut çalışmaya gönüllü olmaları beklenmez. Temel geliri savunanların da eleştirenlerin de temel gelir yerine “koşulsuz” ödeme kavramını kullanırken kastettikleri şey genelde budur.

“DÜZENLİ ARALIKLARLA” DERKEN NE KASTEDİYORUZ?

Temel gelir düzenli aralıklarla ödenir. Genellikle aydan aya ödenmesi önerilir ama daha kısa yahut daha uzun aralıklarla da ödenebilir. Önemli olan, her ay benzer bir miktarda paranın otomatik olarak, yani örneğin bir form doldurmak yahut sıraya girmek zorunda kalmadan ödenmesidir. Öngörülebilirlik temel güvencenin çok önemli bir bileşenidir. Çeşitli şekillerde sunulan diğer birçok devlet yardımından farklı olarak temel gelir, hem garantili hem de önceden bilinebilir bir ödeme türüdür.

Temel gelir aynı zamanda *geri almamaz* bir ödemedir; yani esasen, yasal sınırlamalar öyle gerektirmedikçe geri alınamayan diğer temel haklar gibi (örneğin hürriyet hakkı gibi) bir hak olmalıdır. (Bazı temel gelir savunucuları tutuklulara ödenecek paranın tutukluluk süresince askıya alınmasını öneriyorlar. Tabii başka yollara da başvurulabilir. Temel gelir olarak ödenecek para kişinin hapisanedeki yaşam masraflarını karşılamak üzere kullanılabilir yahut ailesinin başka bir ferdine verilebilir ya da hatta kişi serbest bırakılana kadar bankada biriktirilebilir ve topluma yeniden uyum sağlama sürecinde işe yarayabilir.) Temel gelir ayrıca *geri ödemesiz* olmalıdır. Temel gelir için bazen “haczedilemez” ifadesi de kullanılır çünkü ödenmemiş borçların bir karşılığı olarak bu gelire el konulamaz. Temel gelir güvencesi ancak bu şekilde ekonomik bir hak olarak garanti altına alınabilir.

Bir Uyarı

İstikrarlı ve öngörülebilir bir temel gelir, yaz kış demeden, sürekli ödeneceği için *asgari gelir garantisinden* farklıdır. Asgari gelir garantisi, düşük gelirleri belirli bir düzeye çekmeyi hedefler ve ge-

Asgari ücretten farklı olarak temel gelir, toplumdaki tüm bireylere devlet tarafından düzenli olarak ödeme yapılması fikrine dayanıyor. Otomasyonun arttığı, iş güvencesinin yok olduğu, kazancın düzensizleştiği ve yapılan işten bağımsızlaşmış günümüz toplumunda temel gelir, tüm bireylerin sağlığı, refahı ve mutluluğu için son derece önemli sonuçlar barındırıyor.

Dünyanın pek çok yerinde temel gelir fikri, siyasi partilerin gündemine girdi ve adil refah dağılımı tartışmalarının merkezine yerleşti. Guy Standing son otuz yıldır temel gelir fikrini geliştirenlerin başında geliyor. Bu kitap, temel gelir fikrinin ekonomi, yoksulluk, sosyal adalet, iş ve emek alanlarındaki etkisini araştırıyor, yalnızca ekonomik değil aynı zamanda etik savılar sunuyor, karşıt savları ele alıp çürütüyor ve dünyadaki pilot çalışmalardan neler öğrenebileceğimizi gösteriyor.

Temel Gelir: Katılımcı, eşitlikçi, güvenli, adil, özgür, insan odaklı bir gelecek için çalışan ve kafa yoran herkes için.

Tellekt

www.tellekt.com

ISBN 978-605-80433-4-3

9 786058 043343